

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní Mgr. et Mgr. Lenkou Bahýľovou, Ph. D. ve věci

žalobkyně: **MUDr. L. B.**
bytem X

proti

žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
se sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 3. 5. 2024, č. j. X,

takto:

- I. Rozhodnutí žalované ze dne 3. 5. 2024, č. j. Rea-X, **se ruší** a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žalobkyni **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení.
- III. Žalovaná **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Ve věci je spor o výši starobního důchodu žalobkyně. Žalovaná přiznala rozhodnutím ze dne 12. 4. 2021, č. j. X („prvostupňové rozhodnutí“) žalobkyni od 8. 2. 2021 starobní důchod podle § 29 odst. 1 písm. k) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále

jen „zákon o důchodovém pojištění“) ve výši 24 967 Kč měsíčně. Rozhodnutím žalované ze dne 14. 9. 2021, č. j. X („první rozhodnutí žalované“) byla výše přiznaného starobního důchodu změněna na 25 799 Kč měsíčně.

2. První rozhodnutí žalované bylo zrušeno rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 5. 1. 2023, č. j. 34 Ad 9/2021-34. Soud v uvedeném rozsudku dospěl k závěru, žalovaná vyšla z nesprávného předpokladu, že v roce 1986 trval souběh zaměstnání žalobkyně a péče o dítě do 4 let věku pro celý rok. Proto pochybila, pokud neprovedla úvahu o tom, zda je v tomto roce pro žalobkyni výhodnější výše osobního vyměřovacího základu zjištěná podle § 3a odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 1. 1. 2024 („vyhláška č. 284/1995 Sb.“), nebo jeho výše zjištěná podle písmena b) téhož ustanovení. Chyběla rovněž úvaha o tom, zda byla zohledněna vyloučená doba v období od 1. 1. 1988 do 25. 8. 1988. Žalovaná též při části výpočtu vyměřovacího základu za rok 1988 použila nesprávný počet dní v roce. Kasační stížnost žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně odmítl Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 7. 11. 2023, č. j. 6 Ads 6/2023-25, pro nepřijatelnost. Z obsahu usnesení vyplývá, že závěry krajského soudu o nepřezkoumatelnosti prvního rozhodnutí žalované vyhodnotil jako zcela správné.
3. Žalovaná v dalším řízení vydala rozhodnutí ze dne 3. 5. 2024, č. j. X („napadené rozhodnutí“), které žalobkyně napadla touto žalobou. Napadeným rozhodnutím bylo zcela změněno prvostupňové rozhodnutí ve věci starobního důchodu žalobkyně, a to tak, že
 1. žalobkyni byl podle § 56 odst. 1 písm. b) ve spojení s § 29 odst. 1 písm. k) zákona o důchodovém pojištění a podle § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 284/1995 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2021, od 8. 2. 2021 přiznán starobní důchod ve výši 25 962 Kč měsíčně;
 2. žalobkyni byl podle § 56 odst. 1 písm. b) ve spojení s § 29 odst. 1 písm. k) zákona o důchodovém pojištění a podle § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 284/1995 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2021, od 29. 1. 2021 (pozn. soudu – dle odůvodnění napadeného rozhodnutí od 29. 12. 2021) zvýšen starobní důchod na výši 26 471 Kč měsíčně; a v dalších výrocích byla výše starobního důchodu valorizována dle příslušných nařízení vlády.

II. Žaloba

4. Dle žalobkyně v napadeném rozhodnutí byly napraveny některé vady, kterých se žalovaná dopustila ve svém prvním rozhodnutí. Stále však nebyly napraveny všechny vady, konkrétně nebylo napraveno chybné posouzení období roku 1986. Žalobkyně před 1. 1. 1996, v roce 1986 získala vyměřovací základy a zároveň vyloučené doby, proto bylo nutno aplikovat § 3a vyhlášky č. 284/1995 Sb. Žalovaná původně pro rok 1986 odmítla vyhlášku aplikovat z důvodu, že vyloučené doby trvaly po celý kalendářní rok a v roce 1988 opomněla aplikovat § 3a vyhlášky č. 284/1995 Sb. ve vztahu k trvající době péče o dítě do 4 let jeho věku. V napadeném rozhodnutí se vyjádřila k souběhu vyměřovacích základů a vyloučených dob v roce 1988, avšak opětovně se opomněla zabývat rokem 1986.
5. K období roku 1986 žalovaná v napadeném rozhodnutí uvádí pouze zápočet doby péče v období od 1. 1. 1986 do 31. 1. 1986 a nikde není zmínka o přepočtu souběhu

vyměřovacích základů a vyloučených dob v období od 1. 2. 1986 do 31. 12. 1986. Tímto souběhem se zabýval Krajský soud v Brně ve svém rozsudku, jakož i Nejvyšší správní soud ve svém usnesení ze dne 7. 11. 2023, č. j. 6 Ads 6/2023-25. Krajský soud uvedl, že bez ohledu na výpočtové ustanovení je třeba zjistit, zda by pro žalobkyni nebylo v posuzovaném kalendářním roce výhodnější vyloučit veškeré vyloučené doby, jak ostatně vyplývá i z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2016, č. j. 6 Ads 42/2016-38. Nejvyšší správní soud dále uvedl, že bylo nutno, aby žalovaná nejprve vtělila do odůvodnění správního rozhodnutí veškerou svou argumentaci, včetně důvodů, pro které považuje závěry citované judikatury za neaplikovatelné. Žalovaná srovnávací výpočet neprovedla, přitom ani neuvedla důvody, proč tak neučinila. Napadené rozhodnutí je proto nepřezkoumatelné.

III. Vyjádření žalované

6. Žalovaná podala k žalobě rozsáhlé vyjádření. Ve vyjádření konstatovala, že byť je vázána právním názorem vysloveným ve zrušujícím rozsudku soudu, nebylo jasné, jak má v dalším řízení pokračovat. Z nastíněného vyplývala zřejmá neuskutečnitelnost požadovaného srovnávacího výpočtu. Proto se žalovaná proti rozsudku krajského soudu bránila kasační stížností, která však byla Nejvyšším správním soudem odmítnuta pro nepřijatelnost. Dle žalované je namístě, aby soud upřesnil právní názor vyslovený ve svém zrušujícím rozsudku, neboť účelem správního soudnictví je pokud možno dovést správní orgán k tomu, aby svou vadu napravil a vydal zákonné rozhodnutí.
7. Pokud žalovaná měla provést výpočet pro srovnání, zda je pro rok 1986 výhodnější varianta podle § 3a odst. 1 písm. a) nebo § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 284/1995 Sb., pak by ve vlastním výpočtu pracovala s následujícími hodnotami. Počet dní v kalendářním roce činil 365 dní. Úhrn hrubých výdělků dosažených v roce činil 21 391 Kč. Počet dní náhradní (vyloučené) doby v kalendářním roce činil 365 dní. Úhrn hrubých výdělků dosažených v kalendářním roce snížený o hrubé výdělky dosažené ve vyloučených dobách činil 21 391 - 21 391, tedy 0 Kč. Počet kalendářních dnů v roce snížený o vyloučené doby činil 365 - 365, tedy 0 dní. Výpočet podle § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 284/1995 Sb. byl proto nerealizovatelný. Ostatně proto je v ustanovení zakotvena podmínka „pokud vyloučené doby, v nichž byl dosažen tento hrubý výdělek, netrvaly po celý kalendářní rok“. U žalobkyně vyloučená doba trvala po celý kalendářní rok, bez ohledu na to, že hrubý výdělek byl dosažen pouze v období od 1. 2. 1986 do 31. 12. 1986 a zaměstnání se s náhradní (vyloučenou) dobou z titulu péče o dítě střetlo jenom v tomto časovém úseku. Náhradní (vyloučená) doba se hodnotí jako celek a nelze ji dělit. Je bezpředmětné provádět i výpočet podle § 3a odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 284/1995 Sb., protože provádět srovnávací výpočet s dvěma nerealizovatelnými výpočty postrádá smysl.
8. Krajským soudem odkazovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 9. 2009, č. j. 6 Ads 103/2009-64, přitom zkonstatoval praktický opak. Při svém výkladu § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 284/1995 Sb. bez bližšího zdůvodnění uvedl, že „i nadále při souběhu vyloučené doby a doby, v níž byl dosažen hrubý výdělek, umožňuje započíst všechny vyloučené doby za příslušný kalendářní rok a nepřiblížit k hrubému výdělku dosaženému v tomto roce, pokud vyloučené doby trvaly po celý kalendářní rok.“ Zavádějící je i argumentace Nejvyššího správního soudu, dle které výpočet dle § 3a odst. 2 dopadá „pouze na situace, kdy pojištěnec v příslušném kalendářním roce dosáhl hrubé výdělky mimo

vyložené doby, a proto ho nelze použít v případě trvání vyložených dob po celý kalendářní rok, jako tomu bylo v dané věci.“

9. Dle žalované dodnes není zřejmé, jak k takovému závěru soud dospěl. Ust. § 3a vyhlášky byl naopak určen k řešení stavů, kdy kupř. pojištěnec získal v průběhu kalendářního roku více výdělků a do této doby spadá i více vyložených dob (netrvajících po celý kalendářní rok). Osobitě jde o případy, kdy pojištěnec vykonával výdělečnou činnost ve dvou pracovněprávních vztazích a srovnávacím výpočtem se zjišťuje, zda je výhodnější zápočet buď příjmů před vyloženými dobami, anebo všech vyložených dob, včetně hrubých výdělků dosažených v období, v nichž nedošlo k souběhu hrubých výdělků s vyloženými dobami, které ovšem netrvaly po celý kalendářní rok, a to při existenci obou variant. Smyslem bylo zamezit tomu, aby se v témže časovém úseku hodnotil hrubý výdělek z jednoho pracovněprávního vztahu a zároveň (v témže časovém úseku) vyložená doba z jiného pracovněprávního vztahu.
10. Trvala-li vyložená doba (typicky z titulu péče o dítě) po celý kalendářní rok, pak se jedná o celistvou dobu, v ní byl dosažen hrubý výdělek, bez ohledu na to, že zaměstnání trvalo jen po část kalendářního roku, tudíž i v případě výpočtu podle § 3a odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 284/1995 Sb. by v děliteli (jmenovateli) byla 0 (365 - 365).
11. Výpočty uvedené v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 9. 2009, č. j. 6 Ads 103/2009-64, jsou dle žalované mylné. Soud v podstatě rozdělil vyloženou dobu z titulu péče o dítě trvající po celý kalendářní rok na dobu, po kterou trvala náhradní (vyložená) doba, ale byl v ní zúčtován příjem. Nejvyšší správní soud při výpočtu oddělil 31 dní z vyložené doby trvající po celý kalendářní rok. Takový postup je dle žalované chybný, neboť vyložené doby trvaly po celý kalendářní rok a nelze je nikterak dělit. Lichý byl i závěr soudu, že by výslednou částku měla žalovaná započítat do úhrnu vyměřovacích základů za kalendářní rok, kdy účelem srovnávacího výpočtu je pouze stanovit, co je pro pojištěnce výhodnější, nikoliv výdělek přepočítávat na novou, „vyšší“ částku. K přepočtu (indexaci) vyměřovacího základu je určen koeficient nárůstu všeobecného vyměřovacího základu, ne § 3a vyhlášky. V případě zápočtu vyložených dob se hrubé výdělků naopak krátí o ty výdělků, které připadají na vyložené doby.
12. Nejvyšší správní soud ve shora citovaném rozsudku i omylem zaměnil tehdejší výpočet provedený žalovanou s výpočtem podle § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky. Vyslovil, že „[t]akto žalovaná v jednom ze srovnávacích výpočtů postupovala, jelikož v něm ve vztahu ke kalendářnímu roku 1990 k uvedenému hrubému výdělků nepřihlédla a naopak zohlednila všech 365 dnů vyložených dob“. K zohlednění 365 dnů náhradních (vyložených) dob žalovaná nepřistoupila na základě § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky, ale na základě prostého obecného srovnávacího výpočtu podle § 14 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění. Pro účely § 3a vyhlášky se srovnávací výpočet provádí způsobem uvedeným v § 3a odst. 2 této vyhlášky.
13. Žalovaná závěrem zdůraznila, že jediný způsob srovnávacího výpočtu, tj. zda je výhodnější varianta podle § 3a odst. 1 písm. a) nebo § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky, který je žalované totiž znám, je právě výpočet uvedený v § 3a odst. 2 prováděcího předpisu.
14. Žalovaná je stále přesvědčena, že upřednostnění zápočtu vyložených dob před příjmem umožňuje pojednávání právní úprava toliko tehdy, jestliže vyložené doby netrvaly po celý kalendářní rok. Úhrn vyměřovacích základů dle § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky č.

284/1995 Sb. vypočtený pomocí § 3 odst. 2 téhož předpisu vyjde jinak vždy nula. Pro opačný výklad nesvědčí přitom zcela jednoznačně ani jeden z dovolávaných rozsudků Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 9. 2009, č. j. 6 Ads 103/2009-64, a ze dne 9. 6. 2016, č. j. 6 Ads 42/2016-38 (ostatně také tamním žalobkyním kasační soud za pravdu nedal).

IV. Posouzení věci krajským soudem

15. Krajský soud přezkoumal napadené rozhodnutí v mezích uplatněných žalobních bodů, ověřil přitom, zda rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti, a vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodnutí žalované [§ 75 odst. 1, 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „s. ř. s.“].
16. Žaloba je důvodná.

Nerespektování závazného právního názoru soudu

17. Soud se předně zabýval tím, zda žalovaná rozhodla v souladu s jeho závazným právním názorem. Dle § 78 odst. 5 soudního řádu správního „[p]rávním názorem, který vyslovil soud ve zrušujícím rozsudku nebo rozsudku vyslovujícím nicotnost, je v dalším řízení správní orgán vázán.“ Poté, co krajský soud rozhodnutí zruší, může se správní orgán bránit kasační stížností, považuje-li rozhodnutí krajského soudu za nezákonné. Pokud však správní orgán kasační stížnost nepodá, nebo pokud je tato neúspěšná, nemůže se závazným právním názorem polemizovat, a naopak se jím musí zásadně řídit. Nerespektování právního názoru soudu je samo o sobě důvodem pro zrušení napadeného rozhodnutí pro nezákonnost. Prolomení povinnosti správního orgánu být vázán právním názorem soudu přichází v úvahu pouze tehdy, pokud v průběhu dalšího správního řízení po zrušení rozhodnutí správního orgánu byla učiněna nová skutková zjištění nebo pokud došlo ke změně právní úpravy, podle níž má být věc posuzována (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 9. 2004, č. j. 5 A 110/2002-25). Popř. také pokud by byl právní názor v mezidobí překonán judikaturou, kterou by musel respektovat jak Nejvyšší správní soud, tak rovněž krajské soudy (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 5. 2016, č. j. 1 Azs 31/2016-36). Správní orgán musí při novém rozhodování po zrušení původního rozhodnutí své rozhodnutí odůvodnit ve světle právního názoru, který soud vyslovil jako důvod zrušení jeho předchozího rozhodnutí.
18. V prvním rozsudku krajský soud zrušil prvotní rozhodnutí žalované z důvodu jeho nepřezkoumatelnosti. Shledal vícero pochybení napadeného rozhodnutí. Žalobkyně nyní pouze namítá, že se žalovaná nevypořádala s obdobím roku 1986 tak, jak byla zavázána rozsudkem krajského soudu. Žalovaná se skutečnostmi roku 1986 zabývala pouze ve stručnosti ve třetím odstavci strany 3 napadeného rozhodnutí. Konstatovala, že nově posoudila dobu pojištění žalobkyně v tomto roce. Žalobkyně vykonávala výdělečnou činnost v období od 1. 2. 1986 do 31. 12. 1986 v délce 334 dnů a získala 18 dnů vyloučené doby a hrubý výdělek 21 391 Kč. Žalovaná započítala tuto dobu pojištění spolu s vyloučenou dobou a vyměřovacím základem do celkové doby pojištění. Dále do celkové doby pojištění započítala i dobu péče o dítě v délce 31 dnů v období od 1. 1. 1986 do 31. 1. 1986 a zároveň tuto náhradní dobu pojištění z rozhodného období vyloučila.

19. Dle zrušujícího rozsudku zdejšího soudu však žalovaná měla provést úvahu o tom, zda je v roce 1986 pro žalobkyni výhodnější výše osobního vyměřovacího základu zjištěná podle § 3a odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 284/1995 Sb. nebo jeho výše zjištěná podle písmena b) téhož ustanovení. Takovou úvahu žalovaná opět neprovedla. Nezjistila, zda by pro žalobkyni nebylo v tomto kalendářním roce výhodnější vyloučit veškeré vyloučené doby. Svůj postup navíc ani v napadeném rozhodnutí v kontextu zrušujícího rozsudku zdejšího soudu nevysvětlila. Soud musí konstatovat, že žalovaná nepostupovala v souladu s jeho závazným právním názorem, napadené rozhodnutí je proto z tohoto důvodu nezákonné.
20. K rozsáhlému vyjádření žalované je nutno konstatovat, že ta mohla být obsažena v napadeném rozhodnutí, nikoliv až ve vyjádření k podané správní žalobě. Odůvodnění obsažené teprve ve vyjádření žalované nemůže vadu napadeného rozhodnutí napravit (viz k tomu již rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2009, č. j. 3 Ads 123/2008-79, č. 2307/2011 Sb. NSS). I Nejvyšší správní soud v usnesení ze dne 7. 11. 2023, č. j. 6 Ads 6/2023-25, kterým odmítl kasační stížnost žalované proti zrušujícímu rozsudku zdejšího soudu pro nepřijatelnost, konstatoval, že pokud se stěžovatelka neztotožňovala se závěry citovaných rozsudků a pokud měla za to, že nebylo možné je na řešenou věc aplikovat „bylo nutno, aby veškerou svou argumentaci, včetně důvodů, pro které považuje závěry shora citované judikatury za neaplikovatelné, nejprve vtělila do odůvodnění vydaného správního rozhodnutí a podrobně v rozhodnutí popsala důvody, na základě kterých dospěla k vysloveným závěrům a které by následně mohly být podrobeny věcnému soudnímu přezkumu. Bylo tedy nutno, aby stěžovatelka veškerou argumentaci nejprve učinila součástí odůvodnění vydaného správního rozhodnutí tak, aby se s ní žalobkyně mohla seznámit a případně na ni reagovat v podané žalobě.“ To žalovaná ani nyní neučinila.
21. Žalované lze dát zapravdu v tom, že účelem správního soudnictví není pouze rozhodnutí správních orgánů rušit, ale pokud možno dovést správní orgán k tomu, aby svou vadu napravit a vydal rozhodnutí zákonné. Soud se proto dále zabýval i vyjádřením žalované a pokusí se žalované ještě lépe osvětlit postup, který by odpovídal jeho předchozímu závaznému právnímu názoru, jakož i právní úpravě a judikatuře Nejvyššího správního soudu.

Závazný právní názor

22. Dle § 3a odst. 1 vyhlášky č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2023:

Spadá-li do rozhodného období pro stanovení osobního vyměřovacího základu (§ 18 zákona) kalendářní rok před rokem 1996, v němž se ve stejném časovém úseku vyskytne hrubý výdělek stanovený pro účely důchodového zabezpečení podle předpisů platných ke dni 31. prosince 1995 (dále jen "hrubý výdělek") a vyloučená doba (§ 16 odst. 4 věta první zákona), stanoví se úhrn vyměřovacích základů pojištěnce za tento kalendářní rok (§ 16 odst. 2 zákona) pro účely stanovení ročního vyměřovacího základu

a) s přihlédnutím k tomuto hrubému výdělku a při stanovení osobního vyměřovacího základu se v tomto případě do počtu vyloučených dob nezahrnou ty vyloučené doby za tento kalendářní rok, v nichž byl dosažen tento hrubý výdělek, nebo

- b) bez přihlédnutí k tomuto hrubému výdělků a při stanovení osobního vyměřovacího základu se v tomto případě do počtu vyloučených dob zahrnou všechny vyloučené doby za tento kalendářní rok, pokud vyloučené doby, v nichž byl dosažen tento hrubý výdělek, netrvaly po celý kalendářní rok a takto zjištěný úhrn vyměřovacích základů pojištěnce je vyšší než úhrn vyměřovacích základů pojištěnce zjištěný podle písmene a).
23. Odst. 2 tohoto ustanovení pak upravuje výpočet úhrnu vyměřovacích základů dle odst. 1 písm. a) a b) tohoto ustanovení.
24. Nejvyšší správní soud se v rozsudku ze dne 24. 9. 2009, č. j. 6 Ads 103/2009-64, aplikací § 3a vyhlášky č. 284/1995 Sb. detailně zabýval. V tamní věci se jednalo obdobný souběh vyloučené doby a doby ve které bylo dosaženo hrubého výdělků. Doba péče o dítě trvala po celý kalendářní rok 1990. Tuto dobu bylo zapotřebí považovat za vyloučenou dobu ve smyslu ustanovení § 16 odst. 4 věty první zákona o důchodovém pojištění. Zároveň byl v roce 1990 zúčtován hrubý výdělek, hrubý výdělek byl zúčtován pouze v jednom kalendářním měsíci.
25. Nejvyšší správní soud v tamní věci konstatoval, že § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky při souběhu vyloučené doby a doby, v níž byl dosažen hrubý výdělek, *umožňuje započíst všechny vyloučené doby za příslušný kalendářní rok a nepřihlížet k v něm dosaženému hrubému výdělků, pokud vyloučené doby trvaly po celý kalendářní rok*. Zároveň dospěl k závěru, že realizace § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky prostřednictvím odst. 2 tohoto ustanovení se vztahuje pouze na situace „*kdy pojištěnec v příslušném kalendářním roce dosáhl hrubé výdělků mimo vyloučené doby, a proto ho nelze použít v případě trvání vyloučených dob po celý kalendářní rok, jako tomu bylo i v dané věci*.“ V tamní věci proto bylo namíste použít pouze ustanovení § 3a odst. 1 písm. b), nepřihlížet k hrubému výdělků a do počtu vyloučených dob zahrnout všechny vyloučené doby za daný rok. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že pro stěžovatelku byl výhodnější postup dle § 3a odst. 1 písm. b), který žalovaná ve skutečnosti učinila a při stanovení výše důchodu z něj vycházela. Kasační stížnost stěžovatelky proto byla zamítnuta.
26. Na nadepsaný rozsudek Nejvyšší správní soud navázal rozsudkem ze dne 9. 6. 2016, č. j. 6 Ads 42/2016-38, dle kterého je možné v souladu s § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky nepřihlídnout k hrubému výdělků a zohlednit pouze vyloučené doby za splnění dvou kumulativních podmínek. První z podmínek je, že *souběh vyloučené doby a hrubého výdělků (tj. hrubý výdělek a vyloučená doba se vyskytují ve stejném časovém úseku) netrvá po celý kalendářní rok*. Druhou podmínkou je, že úhrn vyměřovacího základu zjištěný tímto postupem je pro pojištěnce výhodnější. V případě stěžovatelky nebyly v tamní věci nadepsané podmínky naplněny. Kasační stížnost stěžovatelky proto byla zamítnuta.
27. V nyní řešené věci již sporným zůstává pouze období kalendářního roku 1986. V napadeném rozhodnutí žalovaná k tomuto roku pouze uvedla, že žalobkyně vykonávala výdělečnou činnost v období od 1. 2. 1986 do 31. 12. 1986 v délce 334 dnů a získala 18 dnů vyloučené doby a hrubý výdělek ve výši 21 391 Kč. Tuto dobu pojištění spolu s vyloučenou dobou a vyměřovacím základem žalovaná započítala do celkové doby pojištění. Dále žalovaná do celkové doby pojištění započítala dobu péče o dítě v délce 31 dnů v období od 1. 1. 1986 do 31. 1. 1986 a zároveň tuto náhradní dobu pojištění z rozhodného období vyloučila.

28. Z nadepsaného plyne, že v nyní řešené věci byla naplněna první podmínka specifikovaná rozsudkem ze dne č. j. 6 Ads 42/2016-38. Souběh vyloučené doby a hrubého výdělku trval pouze po dobu 11 měsíců, netrval tedy po celý rok. Bylo proto nutno ověřit, zda by postup dle § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky byl pro žalobkyni výhodnější. Zároveň nebylo namístě za tímto účelem postupovat dle § 3a odst. 2 vyhlášky, toto ustanovení se totiž dle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 9. 2009, č. j. 6 Ads 103/2009-64, vztahuje pouze na situace, kdy byly dosaženy hrubé výdělky mimo vyloučené doby. Žalobkyně žádných hrubých výdělků mimo vyloučené doby v roce 1986 nedosáhla. Je proto namístě postupovat dle odst. 1 tohoto ustanovení.
29. V souladu s nadepsaným zdejší soud ve svém rozsudku ze dne 5. 1. 2023, č. j. 34 Ad 9/2021-34, souhlasil s tím, že není možné použít pro srovnání výhodnosti vyměřovacích základů podle § 3a odst. 1 písm. a) a b) vyhlášky výpočet podle § 3a odst. 2 téže vyhlášky, jak správně podotkla žalovaná. Zdejší soud konstatoval, že je na místě aplikovat § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky a upřednostnit vyloučené doby před hrubým výdělkem, je-li to – ve srovnání s postupem podle § 3a odst. 1 písm. a) téže vyhlášky – pro žadatele výhodnější.
30. Pokud jde o postup dle § 3a odst. 1 písm. a) vyhlášky, tento postup žalovaná *defacto* v napadeném rozhodnutí učinila. Byť žalovaná ve vyjádření namítá nemožnost postupu dle § 3a vyhlášky č. 284/1995 Sb., a to jak dle písm. a) tak dle písm. b) tohoto ustanovení, z nadepsaného vyplývá, že ve skutečnosti dle odst. 1 písm. a) postupovala. Přihlédla totiž k hrubému výdělků žalobkyně, a při stanovení osobního vyměřovacího základu do počtu vyloučených dob nezahrnula ty vyloučené doby za tento kalendářní rok, v nichž byl dosažen hrubý výdělek (334 dnů). Žalovaná tedy z rozhodného období vyloučila pouze 31 dnů vyloučené doby. Jedná se pouze o vyloučené doby v nichž nebyl dosažen hrubý výdělek. Jedná se tedy o postup dle § 3a odst. 1 písm. a) vyhlášky.
31. Zbývá proto pouze ověřit, zda by postup dle § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 284/1995 Sb. nebyl pro žalobkyni výhodnější. Žalovaná by proto měla v dalším řízení zjistit, zda by stanovení úhrnu vyměřovacího základu žalobkyně pro účely stanovení ročního vyměřovacího základu bylo pro žalobkyni výhodnější bez přihlédnutí k jejímu hrubému výdělků z roku 1986 a při zahrnutí všech vyloučených dob za tento kalendářní rok. Postup žalované by tedy měl být takový, že *žalovaná nepřihlédne k hrubým výdělkům žalobkyně za rok 1986 ve výši 21 391 Kč a náhradní dobu pojištění v délce 365 dní z rozhodného období vyloučí*. Následně žalovaná porovná, který ze zjištěných vyměřovacích základů by byl pro žalobkyni výhodnější.
32. Postup, který by měla žalovaná v dalším řízení realizovat, odpovídá postupu, který realizovala žalovaná ve věci řešené Nejvyšším správním soudem rozsudkem ze dne 24. 9. 2009, č. j. 6 Ads 103/2009-64, dle kterého takto *„žalovaná v jednom ze srovnávacích výpočtů postupovala, jelikož v něm ve vztahu ke kalendářnímu roku 1990 k uvedenému hrubému výdělků nepřihlédla a naopak zohlednila všech 365 dnů vyloučených dob.“* V tamní věci byla tímto způsobem zjištěná výše výpočtového základu vyšší, než výše zjištěná dle § 3a odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 284/1995 Sb. Žalovaná přitom stěžovatelce v tamní věci přiznala důchod vypočítaný z takto zjištěného výpočtového základu. Proto nebylo namístě rozhodnutí žalované v tamní věci rušit. Je sice pravda, že žalovaná takový výpočet v tamní věci provedla *„byť ve skutečnosti vycházela ze zažitých pravidel, které byly pro případ souběhu vyloučené doby a doby, v níž byl dosažen hrubý výdělek, obsaženy v předchozí právní úpravě a jejichž další užití i za účinnosti zákona o důchodovém pojištění*

dovozovala na základě jeho ustanovení § 14 odst. 1, které však v uvedeném směru nebylo možné aplikovat. I přes uvedené pochybení tedy výše osobního vyměřovacího základu a na něho navazující výše starobního důchodu žalobkyně byly stanoveny v souladu s příslušnými právními předpisy“ (viz. rozsudek ze dne 24. 9. 2009, č. j. 6 Ads 103/2009-64). Žalované nelze dát zapravdu v tom, že by Nejvyšší správní soud oba výpočty „omylem zaměnil“. Naopak byl si vědom jejich odlišné povahy, ta však nebrání tomu, že se při jejich aplikaci může jednat o totožnou mechaniku výpočtu. I žalovaná by proto v nyní řešené věci měla k takovému výpočtu přistoupit.

33. Žalovaná ve svém vyjádření trvá na tom, že jedinou možnou realizací § 3a odst. 1 vyhlášky č. 284/1995 Sb. je postup dle odst. 2 tohoto ustanovení. Takový závěr však není v souladu s posledně citovaným rozhodnutím Nejvyššího správního soudu. Judikatura Nejvyššího správního soudu vztahující se na podobné případy je za účelem jednoty a předvídatelnosti rozhodování ze strany krajských soudů obecně respektována. Existuje sice možnost krajského soudu právní názor Nejvyššího správního soudu nereflektovat a předejít vlastní konkurující úvahy. Zdejší soud však k takovému postupu důvod neshledal, a to ani v návaznosti na argumentaci žalované obsaženou ve vyjádření k žalobě. Není přitom pravda, že by byl rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 9. 2009, č. j. 6 Ads 103/2009-64, zavádějící a nedostatečně odůvodněný. Rozsudek obstál i v přezkumu Ústavním soudem, který ústavní stížnost proti němu odmítl jako zjevně neopodstatněnou usnesením ze dne 4. 2. 2010, č. j. III ÚS 3206/09. Dle Ústavního soudu Nejvyšší správní soud „podrobně vyložil, z jakých důvodů a na základě kterých zákonných ustanovení při výpočtu výše osobního vyměřovacího základu a na něho navazující výše starobního důchodu stěžovatelky postupoval.“ Ústavní soud vyhodnotil odůvodnění jako přesvědčivé a vyčerpávající.
34. Žalovaná své úvahy o nemožnosti postupu dle § 3a odst. 1 vyhlášky č. 284/1995 Sb. zakládá také na své tezi o tom, že nelze dělit vyloučené doby na vyloučené doby ve kterých bylo dosaženo hrubého výdělku a vyloučené doby, ve kterých hrubého výdělku dosaženo nebylo. Toto argumentační východisko žalované je však dle soudu neudržitelné za situace, kdy žalovaná sama dle napadeného rozhodnutí v roce 1986 vyloučila pouze dobu 31 dní a naopak nevyloučila zbývající dobu 334 dní. Nyní přitom argumentuje tím, že vyloučená doba trvala po celý kalendářní rok a není možné ji jakkoliv dělit.
35. Žalovaná ve vyjádření uváděla, že smyslem právní úpravy § 3a vyhlášky č. 284/1995 Sb. bylo zamezit tomu, aby se v témže časovém úseku hodnotil hrubý výdělek z jednoho pracovněprávního vztahu a zároveň (v témže časovém úseku) vyloučená doba z jiného pracovněprávního vztahu. K tomu soud uvádí, že v případě, že žalovaná bude postupovat v souladu se závazným právním názorem soudu, bude tento smysl právní úpravy naplněn.
36. Žalovaná správně uvedla, že v případě rozsudků Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 9. 2009, č. j. 6 Ads 103/2009-64, a ze dne 9. 6. 2016, č. j. 6 Ads 42/2016-38, tamním stěžovatelkám kasační soud za pravdu nedal. Ve věci řešené Nejvyšším správním soudem v rozsudku ze dne 9. 6. 2016, č. j. 6 Ads 42/2016-38, kasační soud stěžovatelce nedal zapravdu, neboť nebyla splněna podmínka pro postup dle § 3a odst. 1 písm. b), v tamní věci totiž souběh vyloučené doby a hrubého výdělku trval po celý kalendářní rok. V nyní řešené věci souběh vyloučené doby a hrubého výdělku netrval po celý rok a proto bylo namíste dle § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky postupovat.

37. V případě rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 9. 2009, č. j. 6 Ads 103/2009-64, byla kasační stížnost zamítnuta, neboť žalovaná v tamní věci provedla výpočet dle § 3a odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 284/1995 Sb. Na základě tohoto výpočtu žalovaná určila výši starobního důchodu stěžovatelky. Tento výpočet byl pro stěžovatelku příznivější než výpočet dle § 3a odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 284/1995 Sb. Proto bylo namísto kasační stížnost zamítnout. Ve vyjádření žalovaná nyní uvádí, že se v tamní věci nejednalo o postup dle § 3a odst. 1 písm. b), ale jednalo se o prostý srovnávací výpočet dle § 14 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. Není však podstatné, dle jakého ustanovení žalovaná k výsledné částce dospěla, pokud se jednalo o stejný výpočet, se stejnou výslednou částkou. Žalovaná by tak měla postupovat i v nynější věci.

V. Závěr a náhrada nákladů řízení

38. Napadené rozhodnutí je nezákonné, neboť žalovaná nerozhodla v souladu se závazným právním názorem zdejšího soudu vysloveném ve zrušujícím rozsudku. Žalovaná opět neprovedla úvahu o tom, zda je v tomto roce pro žalobkyni výhodnější výše osobního vyměřovacího základu zjištěná podle § 3a odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 284/1995 Sb. nebo jeho výše zjištěná podle písmena b) téhož ustanovení. Navíc ani nevysvětlila, proč nepostupovala v souladu se závazným právním názorem zdejšího soudu. Soud proto napadené rozhodnutí zrušil podle § 76 odst. 1 písm. a) a § 78 odst. 1 s. ř. s. a věc vrátil žalované k dalšímu řízení za účelem odstranění zjištěných nedostatků.
39. O náhradě nákladů řízení krajský soud rozhodl v souladu s § 60 s. ř. s. Žalobkyně byla ve věci úspěšná, náhradu nákladů řízení však nepožadovala a ani z obsahu správního spisu nevyplývá, že by jí nějaké náklady vznikly. Neúspěšné žalované právo na náhradu nákladů řízení nenáleží.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvojím vyhotovení u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno dne 8. dubna 2025

Mgr. et Mgr. Lenka Bahýřová, Ph.D., v. r.
samosoudkyně